

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

פקודי

(חלק טז — שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת פקודי, כו אדר א — ב' אדר ב, ה'תשפ"ב (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פקודי ג

דיו, כי מלשון הכתוב ניכר שכוונתו לספר את סדר המסעות, ובלשון המדרש: "זה סיפור המסעות". ואם כן, אינו מובן, כנ"ל: מה ל"סיפור המסעות" – שמקומו (בארוכה) בפרשת בהעלותך – ולסיפור הקמת המשכן והשראת השכינה בו?

והקושיא מתחזקת על-פי דברי חז"ל⁸, שהתחלת ספר ויקרא, "ויקרא אל משה", באה כהמשך לנאמר כאן (לפני הפסוק "ובהעלות הענן גו") "ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד גו" – היינו שלא היה ביכולתו להכנס אל אהל מועד עד אשר "ויקרא אל משה", וקריאה זו הביאה לכך שיוכל להכנס פנימה לאהל מועד;

כי לפי זה נמצא שבאמצע המשך העניינים שבכתובים, "ולא יכול משה גו" "ויקרא אל משה", הפסיק הכתוב בענין צדדי – סיפור המסעות – שאין לו לכאורה כל קשר לענין המשכן.

ב. כל העניינים בתורה הם בדיוק. ומאחר שנאמר במדרש אשר "ויקרא אל משה" (התחלת ספר ויקרא) בא כהמשך לנאמר (בסוף פרשתנו) "ולא יכול משה גו" – מובן שהקשר בין הדברים הוא גם בתוכן שתי הפרשיות (שפסוקים אלו הם חלק מהן).

כלומר, ספר ויקרא, שענינו הוא

א. לאחר סיפור הכתוב בפרטיות אודות הקמת המשכן, וההמשך על-דבר השראת השכינה במשכן – "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן"², ותיאור גודל השראה זו, עד כי "ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן"³, מסופר בכתוב: "ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם. ואם לא יעלה הענן ולא יסעו עד יום העלותו".

וצריך להבין: לכאורה, מקומם של שני פסוקים אלו הוא בכתובים העוסקים בסדר המסעות של בני ישראל במדבר – ואכן תוכנם שב ונכפל שם (ובאריכות) – בפרשת בהעלותך⁵; ומהי השייכות בין סדר המסעות (שדוקא "בהעלות הענן גו" יסעו גו' ואם לא יעלה גו' ולא יסעו גו") לתוכן הפרשה כאן, העוסקת בהשראת השכינה במשכן?

בספרנו⁶ מבואר, שדבר זה גופא – "ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו גו" – מוכיח ומורה עד כמה היתה השראת השכינה במשכן באופן של קביעות, עד כדי כך "שלא היה מסתלק כלל משם עד שהיו ישראל צריכים לנסוע".

אבל ביאור זה לכאורה אינו מחוור

(1) פרשתנו מ, יז ואילך.

(2) שם, לד.

(3) שם, לה.

(4) שם, לו-לז.

(5) ט, טו ואילך.

(6) סוף פרשתנו.

(7) לקח טוב עה"פ.

(8) תנחומא ר"פ ויקרא (א' וז'). זהר שם ג.

ב. לקח טוב שם. תנחומא בהעלותך ו. ועוד.

ולפי זה צריך לומר שענין הגאולה קשור לענין המנין (שהוא המקשר בין התחלת¹⁴ הספר וסופו¹⁵) – ואם כן, אינו מובן: „מנין” ו„גאולה” הם לכאורה ענינים הפכיים: מחד גיסא, המנין גופא הוא ראייה שהדברים הנמנים הנם מוגבלים (בסכום המנין), והמנין מדגיש זאת; ומאידך, „גאולה” (אמיתית) מורה על מצב של יציאה ממצרים גלות והגבלות?¹⁶

דבר והיפוכו כעין אלו מצינו גם בהתחלת הספר גופא: שמה של הפרשה (המרמז על תוכן הפרשה כולה) הוא „שמות”, וקאי על המנין המוגבל של „בני ישראל הבאים מצרימה”¹⁷ בלבד; אך תיכף לאחריו זה מסופר בכתוב¹⁸: „ובני ישראל פרו וישרצו וירכו ויעצמו במאד ומאד גו”, דבר המורה על ריבוי היוצא לגמרי מגדר הרגיל. ומאחר שגם תיאור זה הוא חלק מפרשת שמות, נמצא, שגם מה ש„פרו וישרצו גו” במאד מאד” הוא חלק מתוכן ענין „מנין”.

ועל-דרך-זה מוצאים אנו בסיום הספר: „פקודי (המשכן)” מורה כנ”ל על ספירה והגבלה (היינו, על כך שכלי

ספר הקרבנות⁹, בא בהמשך – לא רק לסיפור בנין והקמת המשכן (מקום הבאת הקרבנות), אלא גם – לפרטים באופן השראת השכינה במשכן המסופרים בפרשתנו, ובפרט שהובאו בסופה.

וי”ל שזהו גם הטעם שהפסיק הכתוב לאחר „ולא יכול משה גו” בסיפור על-דבר המסעות של בני ישראל, בדגש על סילוק השכינה מעל המשכן בעת המסעות, „ובהעלות הענן מעל המשכן גו” – כי תוכן ענין הקרבנות קשור (יותר מאשר להשראת השכינה במשכן) דוקא לכך שלשם מסעות בני ישראל („בכל מסעיהם”) נדרש (בינתיים) ענין של סילוק השכינה (כדלקמן סעיף ח).

ג. ויובן בהקדים ביאור השייכות בין סיום ספר שמות להתחלתו (בהתאם לכלל¹⁰: נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן) – שייכות שבאה לידי ביטוי גם בתוכן שמותיהן של הפרשה הראשונה והאחרונה שבספר זה, המורה על ענין ה„מנין”:

„שמות” – כפירוש רש”י¹¹: „אע”פ שמנאן כו’ חזר ומנאן כו’ הוודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים כו’”; „פקודי” – מנין „משקלי נדבות המשכן כו’ כל כליו לכל עבודתו”¹².

תוכנו של ספר שמות הרי הוא – גאולתן של ישראל¹³ ממצרים.

הגאולה” ובכ”ר (פ”ג, ה) „שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה”. ולהעיר, דשמות השבטים שנכללים בשם הספר – „שמות” – „ע”ש גאולת ישראל נזכרו כאן” (שמו”ר פ”א, ה).
14 שהרי ההתחלה ו„ראש” של כל דבר כולל את כולו.

15 דהכל הולך אחר החיתום (ברכות יב, א).
16 להעיר מתו”א (עא, ג ואלך) דיציאת מצרים ענינה היציאה מהמצרים וגבולים של כל סדר ההשתלשלות.
17 ועכ”פ לא יותר משבעים נפש, כמו שממשיך שם בפסוק ה’.
18 שם פסוק ז’.

9 ראה רמב”ן בפתיחה לספר ויקרא.

10 ספר יצירה פ”א מ”ז.

11 ר”פ שמות.

12 לשון רש”י ריש פרשתנו. וראה רשב”ם, רמב”ן ועוד.

13 בלשון הרמב”ן (סוף פרשתנו) „ספר

וטעם הדבר, כי מאחר שהכוונה העליונה היא „נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים”²², יש צורך לפעול שני ענינים: (א) צריך שתהיה דירה לו יתברך – לעצמותו יתברך²³ (שלמעלה מהעולם לגמרי), (ב) הדירה צריכה להיות „בתחתונים” – ב„עולם הזה הגשמי כו' שאין תחתון למטה ממנו”²⁴ (במדה וגבול דוקא).

ה. שני הענינים הנ"ל – (א) דירה לעצמותו יתברך, (ב) היותה של הדירה לו יתברך „בתחתונים” – באים לידי ביטוי, בכללות, בחילוק שבין נשמות ישראל ל„עולם”:

(פנימיות) ענין הדירה לו יתברך הוא „דוקא לדור ולשכון בנשמות ישראל כו' שיהיו כנסת ישראל מכוון לשבתו יתברך כו”²⁵ – כי מאחר ש„ישראל וקוב"ה כולא חד”²⁶, הרי ישראל הם „הדירה” האמיתית לעצמותו יתברך – שהרי הם והעצמות הנם מציאות אחת, כביכול²⁷.

478 [משא"כ „הדירה בתחתונים” בנוגע לעולם²⁸ היא (רק) מה שמורגש וניכר

המשכן כו' הנם כולם במספר והגבלה); ואילו בסיום פרשת פקודי מתואר אשר „לא יכול גו' כי שכן גו”¹⁹, היינו שהשראת השכינה במשכן לא היתה מוגבלת („ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד גו” – ההשראה במשכן היתה נעלית אפילו מיכולת משה, „נבחר מכל מין האדם”¹⁹).

ד. וכללות הביאור בזה:

אמנם התכלית היא להגיע אל „בלי גבול” – גאולה – שלמעלה ממדידת והגבלת העולם, אבל אין הכוונה בכך שעי"ז (על-ידי „בלי גבול”) תתבטל מציאות ה„גבול”, אלא צריך להיות חיבור „בלי גבול” ו„גבול”²⁰.

[וכן מצינו בנוגע למנין בני ישראל – כמו שנאמר²¹ „והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר”, היינו שה„מספר” יהיה „לא ימד ולא יספר”;

ובדומה לכך גם בנוגע למשכן – ההשראה שלמעלה ממדידה והגבלה היתה (בכלי ה)משכן, הבא(ים) במדידה והגבלה, כנ"ל].

(22) תניא רפלו'. ע"פ תנחומא נשא טז, ועוד.

(23) אוה"ת בלק ריש ע' תקצז. המשך תרס"ו בתחילתו (ס"ע ג'). ובכ"מ.

(24) תניא שם.

(25) המשך תרס"ו ס"ע תסת. וראה תו"א משפטים עו, ד. אוה"ת שם ע' א"סז. סה"מ תר"ל ע' סד. סה"מ עת"ר ריש ע' קצט ואילך.

(26) ראה זח"ג עג, א. וראה שם צג, ריש ע"ב. וראה גם דחו"ל עה"פ (שה"ש ה, ב) תמתי, תאומתי. ובלקו"ת שה"ש (לד, ד. לט, א).

(27) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה (ע' 246) –

שמטעם זה נש"י יכולים לקבל גם הנח"ר דהבדוא" שלמעלה באין ערוך מנבראים, עיי"ש.

(28) וראה לקו"ש (שם. ועד"ז ח"ו ע' 236

(19) פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק היסוד ה'.

(20) כי דוקא בזה בא לידי גילוי כח העצמות, נמנע הנמנעות, שביכלתו לחבר בל"ג וגבול (ראה בכ"ז לקו"ש ח"ג ע' 904 ואילך).

ולכן שם הסדרה הוא ע"ש המנין דוקא „שמות” ה„פקודי”) – כי דוקא בגבול „לוקחים” עצמותו ית' (ראה בארוכה לקו"ש שם ע' 905, שלכן עבודת התפלה צ"ל קשורה דוקא עם מקום המקדש כו', עיי"ש).

(21) הושע ב, א. לקו"ת במדבר ד"ה זה וביאורו (ו, א ואילך, ז, ג ואילך). ועוד. וראה בארוכה לקו"ש ח"ט (ע' 24; 26 ואילך).

עצמה³², כפי שהיתה בטרם נתגלתה בה כוונתה³³ – „בשביל התורה ובשביל ישראל“³⁴;

ואילו ספר שמות עוסק כבר בישראל (כפי ש„נולדו“³⁵ כעם ישראל) ובתורה, שעל-ידם נשלמת כוונת הבריאה. – ובזה (במילוי כוונת הבריאה על-ידי ישראל) יש „תחלה“ ו„סוף“:

„תחלתה“ (עיקרה ופנימיותה) של הכוונה היא – בני ישראל כפי שהם מיוחדים בעצמותו יתברך, וזהו ענין מנינם של בני ישראל בפרשת שמות: „להודיע חיבתו כו“ (ולכן מנין זה הוא על-ידי הקב"ה עצמו – הקב"ה מונה אותם, וזאת בתורה);

ו„סופה“ – היינו השלמת קיום כוונה זו בפועל – הוא על-ידי עשיית משכן לו יתברך מדברים גשמיים³⁶.

בעולם שכל מציאותו היא רק מצד העצמות ו„מבלעדו אין שום מציאות כלל וכלל“²⁹;

אלא ש„דירה“ זו נעשית „בתחתונים“ דוקא – בעבודת ישראל בעולם הזה התחתון, לעשות את הדברים הגשמיים כלי לאלקות – לפי שעי"ז דוקא בא לידי גילוי שורש נשמות ישראל³⁰ (היותם מיוחדים בעצמותו יתברך).

בסגנון אחר: אימתי נפעל בישראל בגלוי ענין זה, שהם דירה לו יתברך – היינו, מיוחדים בעצמותו יתברך בתכלית, בלי שום הגבלה ועיכוב – דוקא כאשר גם ההגבלה והמדידה של ה„תחתונים“ אינה מניעה, כי אם אדרבה, התחתונים עצמם נעשים על-ידי ישראל מקום מוכשר לדירה לו יתברך³¹.

ו. עפ"ז יובן מה שתחילתו של ספר שמות היא במנין בני ישראל וסופו במנין כלי המשכן:

ספר בראשית עוסק בבריאה

479 ז. ומאחר ששורש נשמות ישראל (כפי שהן ועצמותו יתברך מציאות אחת) בא לידי גילוי דוקא בעבודה „בתחתונים“ – במקום של העלם

(32) בלשון המדרש (ב"ר פ"ג, ה) „שבו נתעסק הקב"ה וברא את עולמו“.

(33) אלא שמ"מ גם זה חלק מתורה – כי כדי שתושלם הכונה דדירה בתחתונים הוא ע"י זה גופא שבתחלה כוונת הבריאה היא בהעלם בה, ונשי" ע"י עבודתם עושים העולם דירה לו ית'.

(34) אותיות דרע"ק ב'. פרש"י ר"פ בראשית. ועוד.

(35) ראה יחזקאל טז ובמפרשים שם.

(36) בסגנון אחר: בדירה בתחתונים – ב' ענינים: „פנימיות“ הדירה – שהיא בנשי" דוקא, שמציאותם גופא היא כביכול העצמות; „חיצונית“ הדירה – העולם, מה שהעולם נעשה מקום מוכשר לגילוי העצמות [אלא שמ"מ אי"ז הרכבה ח"ו מב' ענינים, כנ"ל הערה 31. ואכ"מ].

(ובהערה 13). ועוד) שלכן העולם הוא רק אמצעי שע"י נשלמת כוונת הבריאה, אבל לא שהכוונה היא בו גופא, עיי"ש.

(29) ד"ה ולקחתם תרס"א. וראה בכ"ז לקו"ש ח"יב ע' 75 שוה"ג להערה 30.

(30) ראה בארוכה המשך תרס"ו ע' תצב ואילך. ובכ"מ. וראה לקו"ש שם ע' 74 ואילך, וש"נ.

(31) שלכן זה שהדירה בתחתונים דוקא אינו ענין נוסף בה – שהרי מכיון שהכוונה דדירה בתחתונים היא בעצמותו ית' אין שייך לומר שהיא מורכבת ח"ו מב' ענינים (ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 245 הערה 36) – כ"א שזה נוגע לענין „הדירה“ גופא.

החילוק בין עצם המשכן לעבודת הקרבנות הוא: בבנין המשכן התכלית היא [לא כל-כך בהעלאת הדברים הגשמיים שמהם נבנה המשכן, אלא בעיקר] בעשיית מקום למטה שבו תהיה השראת השכינה מלמעלה (והשראה זו נעלית באין-ערוך מהדברים הגשמיים);

משא"כ עבודת הקרבנות ענינה⁴⁰ לברר ולהעלות את הבהמה וכו' הגשמית ולעשותה לקרבן לה, קדושה.

ולכן, אע"פ שעבודת הקרבנות (היינו המשכת הקדושה שע"י) היא הכנה להגיע לידי מעלה גבוהה יותר – ההשראה שבמשכן (בארון כו'),

[ומטעם זה הא' של „ויקרא“ היא א' זעירא, המורה על צמצום⁴¹ – כי אור הקדושה הנמשך („ויקרא“ מלשון קריאה והמשכה)⁴² בעבודת הקרבנות (שהיא תוכן ספר ויקרא, ספר הקרבנות) הוא מועט יותר מאשר בעצם ההשראה שבמשכן⁴³].

מכל מקום, ע"י דוקא אפשר להגיע אל מכוון נעלה עוד יותר במשכן⁴⁴ –

והסתר – מובן שהדבר נעשה בעיקר [יותר מאשר על-ידי עבודת בניית המשכן – מקום של גילוי אלקות] על-ידי העבודה ב„תחתון“ שמצד עצמו אינו כלי לאלקות, ובכללות יותר – בעבודה בזמן הגלות, כאשר האלקות אינה מאירה בגילוי בעולם.

וזהו הביאור בכך שבסיום הסיפור אודות מלאכת המשכן והשראת השכינה במשכן מסופר בכתוב אודות סיפור המסעות, בדגש על „ובהעלות הענן גו“:

תכליתו של המשכן (עשיית התחתונים לדירה לו יתברך) נשלמת בעיקר ע"י (המשכן נותן כח להמשיך את קיום הדבר גם), „בכל מסעיהם“ – וכביאור אדמו"ר הזקן³⁷, שהמסעות במדבר מרמזים (גם) על בירור „מדבר העמים“³⁸ במשך זמן הגלות – שאף שבמקום זה שכינתא בגלותא, וגילוי השכינה איננו „ובהעלות הענן גו“ – סילוק השכינה], מבררים ישראל ומהפכים את העולם העולם, כך שגם במקום זה תאיר אלקות.

ח. הענין הנ"ל (שתכלית המשכן נשלמת בעיקר על-ידי העבודה במקום שהוא חוץ למשכן) בא לידי ביטוי גם בענין המשכן גופא – בכך שעיקר העבודה במשכן היא עבודת הקרבנות³⁹:

(37) לקו"ת דרושי אלה מסעי. וראה הנסמן בהערה הבאה.

(38) יחזקאל כ, לה. וראה בחיי, אוה"ח ועוד ר"פ מסעי. לקו"ת ר"פ נשא. ובכ"מ.

(39) ראה רמב"ם ריש הל' ביהב"ח: בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות כו' (ועד"ו כתב בסהמ"צ מ"ע כו'. שם שורש יב). וראה

בארוכה לקו"ש ח"ד (ע' 1346 הערה 24) דמ"ש הרמב"ן (ר"פ תרומה) הוא בעיקר בענין וחפץ אשר במשכן עצמו, ולא בענין המצות שנצטוו בני' לעשות בביה"ב (עבודת האדם). וראה גם בארוכה לעיל ע' 438 ואילך.

(40) ראה בארוכה ד"ה והוא עומד תרס"ג (קה"ת תשי"ג. ובסה"מ תרס"ג). ובכ"מ.

(41) לקו"ת ר"פ ויקרא (א, סע"ב).

(42) לקו"ת שם (רפ"ב). וראה תניא ספלו"ז.

(43) ראה לקו"ת שם (סע"ב), „ונמשך לו הארה שע"י יוכל אח"כ לבוא אל אוהל מועד כו“.

(44) אלא שמ"מ, מכיון שגם עבודת הקרבנות היא במשכן (ומקדש) עצמו – הענין דדירה בתחתונים נעשה עוד יותר ע"י „סיפור המסעות“.

ולהמשיך זאת במשכן בחניה שלאחרי זה – „מסעיהם“, במקום אשר יחנו שם⁴⁶.

וזהו ההוראה לכל אחד ואחת בעבודתם: מבלי הבט על חושך הגלות, ובפרט כאשר ידע אינש בנפשיה מעמדו ומצבו הפרטי, הגלות הפרטית שבו – יש לדעת שעייזו שיהודי ממלא את שליחותו יתברך, בככל מסעיהם, ככל מסע אשר יהיה,

הנה, אם רק יהיה „מסעו“ על-פי ענן ה' (דוקא „ובהעלות הענן גו'“, ואם לא יעלה גו' ולא יסעו גו'“) – היינו, שהוא יודע ש„מהו“ מצעדי גבר כוננו⁴⁷, ולכל מקום שילך ובכל מצב שבו ימצא, הרי הוא נושא עמו שליחות מהקב"ה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, וממילא מסעו בגלות הוא על-פי הרצון העליון,

אזי מתקיים בו „ובהעלות הענן גו'“ למעליותא – הוא מגיע אל בחינה נעלית יותר מן הענן (אע"פ שגם גילוי הענן נעלה אפילו מהיכולת של בחינת משה רבינו ע"ה שישנה בנפשו⁴⁸, כנ"ל), וממשיך זאת בחניה שלאחריה – עד אשר „ישראל וקוב"ה כולא חד“.

(משיחות ש"פ פקודי תשכ"ד, תשכ"ז)

(46) פרש"י מ, לח.

(47) תהלים לז, כג. וראה היום יום ע' טז. קד.

(48) ראה תניא רפמ"ב.

עשיית הדברים התחתונים הגשמיים גופא כלי לאלקות.

ובזה יובן כיצד „ויקרא אל משה“ (וספר הקרבנות בכלל) הוא המשך (גם) לנאמר „ובהעלות הענן גו'“ (כנ"ל) סעיף ב) – כי נקודה אחת מודגשת בשניהם, שהמכוון במשכן נשלם – ואדרבה, ביתר שאת – על-ידי העבודה במקום שבו השראת השכינה שכמשכן איננה.

ט. אמנם בעבודה בעת „ויסעו“ יש חסרון בגילוי השכינה, אבל עייז דוקא⁴⁵ בא לידי גילוי השורש של ישראל, כפי שהם מיוחדים בעצמותו יתברך, כנ"ל בארוכה.

וזהו הפירוש הפנימי של „ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם“: אמנם בחיצוניות נראה הדבר כענין של סילוק השכינה, אבל בפנימיות, על-ידי עבודה זו ניתן להגיע למעלה יותר מענן המשכן,

וי"ל שזהו הטעם ש„סיפור המסעות“ בארוכה הוא רק בספר במדבר (שלאחרי ספר ויקרא) – ד, במדבר“ מורה על בירור „מדבר העמים“.

(45) וע"ד מש"כ בתניא חינוך קטן בסופו: וצריך לילך ממדריגה למדריגה כו' ובין מדריגה למדריגה טרם שיגיע למדריגה עליונה ממנה הוא בבחי' נפילה ממדר' הראשון' – ואולי הוא אותו הענין המדובר בפנים (וראה בהערות לחנוך קטן לר"ה מפאריטש (בסוף פלח הרמון לבראשית (הוצאת קה"ת) טעם הא' לנפילה זו).

